

равління як, умовно кажучи, «статики» і «динаміки» єдиного явища (с. 37). Напевне, точніше було б сказати, що і виконавча влада, і державне управління є самостійними явищами, які мають власні «статичний» і «динамічний» аспекти.

Нечітким є ототожнення приватноправових державно-службових відносин з такими, що регулюються нормами трудового права (с. 183), оскільки у трудовому праві органічно поєднуються норми (в тому числі й такі, що стосуються регулювання державно-службових відносин), які мають як приватноправову, так і публічно-правову спрямованість.

Крім того, видається дещо передчасною думка про можливість підготовки узагальнюючого Адміністративного кодексу України (с. 290). Адже предмет такого кодексу виглядатиме майже неосяжним. Як відомо, в свій час в Україні подібна спроба була реалізована, але практика правозастосування довела її неспроможність.

У цілому ж викладене дає підстави вважати рецензоване дослідження значним внеском у розвиток наук адміністративного права і державного управління, і воно користуватиметься підвищеним попитом у читача. Оскільки ж рецензент є працівником вузу, який готує кадри у тому числі для державного управління і зацікавлений в теоретичних розробках, придатних для наукового забезпечення адміністративної реформи, то можна з впевненістю стверджувати, що зміст і структура монографії свідчать про можливість її використання з навчальною метою, перш за все при викладанні курсу адміністративного права, а також спецкурсів з проблематики державного управління.

Л. Воронова, академік АПрН України,
професор, доктор юридичних наук

Новий підручник з конституційного права в Україні

З прийняттям у 1996 р. Конституції України відбувається становлення якісно нового конституційного права України як галузі, як науки і як навчальної дисципліни. У зв'язку з цим виникла не-

обхідність підготовки підручника з конституційного права України для юридичних вузів і факультетів. Рецензований підручник* є важливим кроком на шляху до вирішення цього питання. Потреба в такому підручнику була досить необхідною для студентів, аспірантів, викладачів, учених для успішного опанування курсу конституційного права, оскільки цей курс викладається у всіх вищих і середніх навчальних закладах України.

Авторський колектив підготував якісний підручник, в якому глибоко і всебічно проаналізовані всі основні положення Конституції України 1996 р. з урахуванням сучасної конституційної думки, конституційного законодавства, а також практики конституційного будівництва. Врахований також досвід світового конституціоналізму, широко використані можливості порівняльного методу при аналізі конституційної матерії. Структура підручника побудована у точній логічній послідовності.

В основу загальної теорії конституційного права, яка започатковує цей підручник, авторами обґрунтовано покладена теорія конституціоналізму, тобто вчення про конституцію, її основні риси, функції, структуру тощо. Чільне місце в цій теорії посідають питання конституційного права, його джерел, конституційно-правових норм і конституційно-правових відносин, конституційно-правової відповідальності. В підручнику наводиться розгорнута характеристика змісту Конституції, розкриваються її поняття і основні властивості, основні етапи її становлення, аналізуються функції, правова охорона Основного Закону України.

Пріоритетним інститутом конституційного права в підручнику справедливо вважається інститут основ конституційного ладу. Відповідно в ньому висвітлюються основні принципи і гарантії конституційного ладу України. Першочергова увага приділяється загальним принципам державного ладу, його організаційним і функціональним основам, механізму Української держави, її основним функціям.

Особливо велика увага серед інститутів конституційного права в підручнику приділяється правовому статусу людини і громадянина в Україні, зокрема питанням громадянства та основних прав і свобод людини і громадянина. Імпонують як системне висвітлення громадянських, політичних, економічних, соціальних,

* Конституційне право України / За редакцією проф. В. Ф. Погорілка. — К.: Наук. думка, 1999. — 735 с.

культурних прав і свобод людини і громадянина, так і теоретичні основи цих явищ, зокрема їх сутності, змісту і форм реалізації. Чітко розкриваються конституційні обов'язки особи. Аналізуються механізм реалізації та гарантії прав і свобод людини і громадянина, співвідношення міжнародно-правового і національного регулювання прав і свобод людини та забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод людини в Україні.

Особливістю висвітлення питань четвертого розділу підручника «Форми безпосередньої демократії» є те, що поряд з визначенням теоретичних основ безпосередньої демократії в ньому системно розкривається зміст виборів і референдумів в Україні не тільки на підставі Конституції України, а й з урахуванням поточного законодавства, насамперед Закону України «Про вибори народних депутатів України».

Одним з найскладніших у курсі конституційного права є питання організації та здійснення державної влади. Є достатні підстави стверджувати, що більшість з цих питань у даному підручнику вирішено вдало і повно. Так, висвітленню окремих видів влади — законодавчої, виконавчої і судової — передують глава, присвячена загальним питанням державної влади, а кожен вид влади, як правило, аналізується на основі світової практики її функціонування. Це стосується, зокрема, сучасного парламентаризму, діяльності інституту глави держави і насамперед інституту президентства в інших країнах, конституційної юрисдикції тощо. В підручнику всебічно висвітлюються організація і діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади та Президента України. При аналізі функцій і повноважень органів державної влади та порядку їх діяльності розглядаються найважливіші нормативні положення Конституції України, відповідних законів та існуючі погляди вітчизняних і зарубіжних вчених з цих питань.

У підручнику цілком справедливо підкреслюється, що державна влада є конституційно-правовим інститутом, аналізуються вихідні положення, що стосуються її сутності. Наведено і детально обґрунтовано чимало пропозицій щодо подальшого вдосконалення державної влади, форм та методів її діяльності. В роботі наводяться цікаві думки щодо характеру державної влади, її становлення в Україні на сучасному етапі.

У підручнику всебічно проаналізовані територіальний устрій України, правовий статус місцевого самоврядування, основи кон-

ституційного статусу Автономної Республіки Крим. Окремий розділ присвячений конституційно-правовим основам національної безпеки і оборони України.

Рецензований підручник виконаний високопрофесійно, доступно, системно, відповідає вимогам, що ставляться до підручників для вищої школи.

Разом з цим підручник не позбавлений певних недоліків. Надто лаконічно, на наш погляд, висвітлені історія Конституції і конституційної думки, а також історія конституційного права України. Вважаємо також, що аналізу структури і функцій українського парламенту, етапів його становлення мав би передувати загальний огляд сучасного світового парламентаризму і відповідної конституційної думки, оскільки становлення українського парламентаризму відбувається на їх основі. Але це не було зроблено. На жаль, не досить чітко визначений статус окремих інститутів місцевого самоврядування, що зумовлено як їх складністю, багатогранністю, так і недостатнім урахуванням специфіки підручника. Деякі питання висвітлюються надзвичайно детально, наприклад, про джерела конституційного права та його систему. В той же час виборам і референдумам приділена недостатня увага. Хоча в підручнику питання методології науки конституційного права висвітлено належним чином, проте бажано було б повніше розкрити і нові методи аналізу конституційно-правових процесів, які перебувають у стадії свого становлення.

В цілому підручник «Конституційне право України», виконаний під керівництвом професора В. Погорілка, є вагомим внеском у забезпечення навчального процесу з конституційного права, новим кроком у висвітленні становлення конституціоналізму в Україні на демократичних засадах.

Ю. Тодика, член-кореспондент АПрН України,
професор, доктор юридичних наук.